

Yeni vergi taslağı

İktidar partisinin son Kızılcahamam kampında yeni bir vergi taslağı üzerine bir sunuş yapıldı. Aslında henüz bir taslak olgunluğuna dahi erişememiş bir “fikirler demeti”nin ne ölçüde bir yasa teklifine dönüşebileceği tartışmalı. Basitlik için kısaca “taslak” diyeceğimiz metnin bu biçimiyle yasamaya yansıtılması da hayli düşük bir olasılık. Nedenlerine değineceğiz.

Önce taslak ile ne yapılmak istendiğine bakalım. Taslak, ağırlıklı olarak dolaysız vergi alanında vergi gelirleri artışı sağlamaya yönelik gibi durmaktadır. Diğer yandan, gelir vergisinde tarifenin yeni üst dilimlerine daha yüksek marjinal oranların uygulanması, lüks konutlarda ek emlak vergisi getirilmesi, taşınmazlarda değer artışları için bir rant vergisi oluşturulması gibi düşünceler, ilk bakışta sermayeyi tedirgin edecek gibi gözükmektedir. (Kurumlar vergisi oranlarında indirim yapılmak istenmesi gibi durumlar hariç elbette!).

Eğer bir sermaye iktidarı sermayeyi rahatsız edebilecek bazı vergi düzenlemelerine giriyor gibi gözüküyorsa, hemen iki saptama yapmak gerekir: Bir, kaynak sıkışıklığı had safhaya varmıştır; iki, düşünülen değişiklikler sermayeyi sanıldığı kadar baskılamayacaktır. Kaynak sıkışıklığının hangi aşamaya geldiğini merkezi yönetimin dizginlenemeyen bütçe açıklarından (ve daha geniş olarak genel kamu kesimi açıklarından) izlemek mümkündür. Savaş/savunma harcamalarının tam öngörülemez maliyeti bütçe dengelerini daha da olumsuz etkileyecektir. Üstelik artık vergi dışı bütçe gelirlerinden (yani bir kerelik gelir kalemlerinden) medet umulması da zordur. Dolaylı vergiler de tavan yaptığı için, gözler gelir vergisi gibi dolaysızlara çevrilmiştir. Ancak gelir vergisinde de “vurun abalıya” politikası geçerli olduğundan, alt gelir düzeylerindeki yeni vergi baskılarına maruz bırakmak olanaksızdır. Dolayısıyla, daha üst gelir gruplarına bakmak zorunda kalınmıştır. Peki ama hangi gelir kategorilerine?

Burada ikinci saptamaya geliyoruz. Bir kere önerilen önlemlerin değişmeden/yumuşatılmadan parlamentoya gelmesi olasılığı düşüktür. Tutarım ki değişmeden geldi, sermaye gelirleri kadar (belki ondan da fazla) yüksek ücret gelirlerini de etkilemeyecek mi? Sermaye içinde de, rantıye sermayenin vergi yükünü daha fazla arttırmayacak mı? (Bu konuda, artık değerın asıl üretildiği alanın, sanayi alanının en önemli temsilcisi olan İSO başkanı Erdal Bahçivan’ın bir süredir, rasyonel bir kapitalist mantığıyla, gayrimenkul mülkiyetinin sanayicinin ahlakını bozduğuna dair açıklamalarını dikkatle değerlendirmek gerekir). Şimdi taslağın içerdiklerine bakarak bu iki saptama açısından değerlendirelim.

TASLAĞIN İÇERİĞİ

Değerli Konut Vergisi: Değeri 5 milyon TL'yi aşan konutlara yüzde 1 oranında ek Emlak Vergisi (EV) getirilmesi. Mevcut vergiden çok daha yüksek oranlı olan bu ilavenin, EV'de olduğundan farklı olarak yerel yönetimlere değil merkezi bütçeye gelir kaydedilmesi amaçlanmakta. (1999 depremi sonrasında da geçici ek EV getirilmiş ve hasılatı merkeze aktarılmıştı). Bunun salt gelir amaçlı bir mülkiyet/servet vergisi niteliğinde olduğu açık; salt sermayeyi vergilendirmek gibi bir amacı ve sonucunun olamayacağı da öyle. Ancak düşünce henüz ham: Herbiri 5 milyonun altında ama toplamı örneğin 50 milyonu bulan taşınmaz sahipleri ne olacak? Çok paydaşlı mülkiyetleri ne yapacaksınız? Her durumda bu vergiden fazla bir gelir sağlanması beklenemez. Buna sermayeden de itiraz gelmez.

Rant Vergisi: Çeşitli nedenlerle (yoğunluk artışı, kat artışı, imar planı değişikliği vs.) değerinde artış olan konut ve arsalarda uygulanacak. Somutlaşmış bir tarifesi henüz yok; gelir getirici etkisi bilinmiyor. Sermayeyi rahatsız edecek şekilde bürünmesi zor.

Kurumlar Vergisi (KV) oranı indirimi: Halen yüzde 22 olan KV oranı, banka ve finans sektörü hariç 2020'de yüzde 20'ye, 2021'de yüzde 18'e düşürülecek. Halka açık şirketlere ilave 2 puan indirim sağlanacak. Cumhurbaşkanı (CB), yüzde 18'lik oranı yüzde 13'e kadar düşürebilecek. Negatif ayrımcılık yapılan banka ve finans sektörünün bu düzenlemeyi ne alkışlaması (ne de vergi önünde eşitliğe aykırı olması bakımından anayasal yargıya taşınması) beklenemez kuşkusuz. Ama büyük sermaye kesimlerinin genelde bayram yapacağı açık. Burada gelir kayıpları söz konusudur. Bu arada CB'nin eline verilen büyük indirim yetkisi, Meclisi iyice işlevsiz kılmak bakımından manidardır.

Çeşitli önlemler: Kiralık binek araç giderlerinin en fazla 4 bin liraya kadarı vergi matrahından düşülebilmesi. Böylece, vergi matrahlarını eriten bir uygulamaya sınır getiriliyor. Bankada döviz hesabı olanların faizlerine ilave vergi getirilmesi. Böylece çığ gibi büyüyen döviz tevdiat hesaplarını caydırmak amaçlanmakta. Bu amaçlara ulaşılması zordur; düzenlemelerin gelir getirici etkileri de sınırlı olur. Yüksek telif gelirlerinde ve üst liglerdeki sporcuların stopaj kesintilerinde vergi artışlarına gidilmesinin ise cüzi gelir sağlayıcı etkisi olur.

Gelir vergisi (GV) tarifesini genişleterek üst gelir dilimlerini vergilendirmek: Mevcut GV tarifesi 4 dilim ve orana sahip. Oranlar yüzde 15 ile 35 arasında değişiyor. Daha önemlisi, dilimlerin dar aralıklı olarak 18 bin ile 98 bin TL eşikleri içine sıkışması. İlk dilim yıllık 18 bin TL ve aşağısı, GV oranı yüzde 15; ikincisi 18-40 bin TL arasında ve oranı yüzde 20; üçüncüsü

40-98 bin arasında ve oranı yüzde 27; dördüncüsü 98 binin üzeri için ve oranı yüzde 35. Ücretliler için üçüncü dilim 40-148 bin arası, dördüncüsü de 148 bin ve üstü; böylece tarifede sözde pozitif ayrımcılık yapılıyor! Aslında, Türkiye’de ücretlilerin büyük bölümü asgari ücretli veya öyle beyan ediliyor. Ama asgari ücretli bile yıl bitmeden ikinci dilime ve bir üst vergi oranına geçmiş oluyor. Birkaç yıldır asgari ücretlinin yıl içinde GV yükünün artışı engellemen için devlet işverene katkı veriyor! Ama asgari ücretin üzerine çıkanlara böyle bir destek yok ve onlar da zaten kolayca üçüncü (yani yüzde 25 oranlı) dilime geçiyorlar. Aslında GV tarifesini bu biçimiyle, ücretli kesimleri vergilendirmek dışında bir amaca pek sahip gözüküyor. (Dördüncü dilimde bile sermayedar veya serbest meslek sahibinden ziyade yüksek ücretli yöneticileri görebilirsiniz). Beyannameli mükelleflerin vergiden kaçınma (matrah küçültme) ve vergi kaçırma (kayıtdışı işlemler) eylemlerine o kadar çok göz yumulmakta hatta teşvik edilmekte ki, bunlardan götürü bir vergi alınması bile daha az vergi kaybına sebep olabilecektir!

Peki şimdi getirilmek istenen nedir? Tarifeye üç dilim daha eklenmektedir: Beşinci dilim 500-750 bin TL arasında ve oranı yüzde 39; altıncı dilim 750 bin 1 milyon arasında ve oranı yüzde 43; yedinci dilim 1 milyon TL’nin üstü için ve oranı yüzde 45. Tabii bu durumda dördüncü dilimin de 98-500 bin TL arasında olması gerekir (veya 2020 için yeniden değerlendirme oranıyla bunun 110 bin TL -ücretliler için 160 binTL- gibi bir başlangıç eşiğine sahip olması beklenebilir). Böyle bir tarife yapısı çok eklektik olacaktır. İlk üç dilim aralığı çok dar iken, dördüncü dilim aşırı geniş olacaktır. Dünyada örneği yoktur.

Bu arada CB’na yüzde 15-45 arasında değişen vergi oranlarının her birindeki oranı beş puan arttırması veya azaltması yetkisinin verilmesi tasarlanmaktadır; yani tarife oranları teorik olarak yüzde 10-50 aralığına kadar genişleyebilecektir. Ama bunu görmek zordur. İşin gerçeği, Kızılcahamam’da tarifenin ilk basamakları için bir değişiklik öngörülmemiştir. Çünkü amaç gelirleri azaltmak değil arttırmaktır. O kadar ki, tarifenin yeni basamaklarının 1 Ocak 2019’dan itibaren elde edilen gelirlere de uygulanması düşünülmektedir. Öte yandan CB’nin üst oranı yüzde 50’ye çıkarması da sınıfsal konumu nedeniyle beklenemez.

Asıl engel şudur: Kriz koşulları bir yana, GV tarifesıyla bu kadar radikal biçimde oynanması ve sermayeyi de rahatsız edecek boyutlara taşınması AKP türündeki bir siyasi oluşumun meşrebine uygun değildir. O nedenle, bu taslağın bu biçimiyle kanun teklifine dönüşmesi güçtür. Kaldı ki GV tarifesinden daha önemlisi, GV kapsamına girmeye direnen veya sadece kendi istedikleri kadar vergi ödeyen milyonlarca beyannameli mükellefin kapsama alınabilmesi ve gerçek kazançları üzerinden vergilendirilebilmesidir. Bunun siyasi iradesi ortada yoktur.

haber.sol.org.tr/yazarlar/oguz-oyan/yeni-vergi-taslagi-272828

